

Opolski
Wojewódzki
Konservator
Zabytków

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu
ul. Piastowska 14, 45-082 Opole
tel. 77 45 24 433, e-mail: biuro@wuoopole.pl
www.wuoopole.pl

26.07.2021

Urząd Miejski w Grodkowie
Wpłynęło dnia:
2021-07-26
Zaś.: 10.517/21
Podpis: [Signature]

Opole, dnia 19.07.2021 r.

ZN.5180.24.2021.ISH

ZALECENIA POKONTROLNE

Wydane na podstawie art. 40 ust. 1 oraz art. 89 pkt. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710 ze zm.).

W dniu 14.05.2021 r. przeprowadzono kontrolę w zakresie przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przez właściciela kościoła poewangelickiego w Grodkowie, wpisanego do rejestru zabytków nieruchomości województwa opolskiego pod nr 2208/90 z dnia 28.02.1990 r.

Kontrola została przeprowadzona przez Iwonę Stopińską-Hryniuk – starszego inspektora ochrony zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu, działającą z upoważnienia Wojewódzkiego Konservatora Zabytków w Opolu, w obecności przedstawiciela Gminy Grodków, będącego właścicielem zabytku.

Opolski Wojewódzki Konservator Zabytków wydaje następujące zalecenia pokontrolne dla Gminy Grodków właściciela kościoła poewangelickiego w Grodkowie

1. ustabilizować poluzowane cegły w koronach murów nawy środkowej i naw bocznych oraz fragment korony muru wschodniej ściany szczytowej północnej nawy przy użyciu zaprawy wapiennej i zabezpieczyć koronę murów zaprawą wapienną,
2. naprawić zdeformowane i uzupełnić brakujące obróbki blacharskie w trójkątym zwieńczeniu portalu głównego w elewacji zachodniej,
3. wyprowadzić istniejące dwie rury spustowe co najmniej 2 metry od murów wieży kościoła,
4. usunąć samosiewy porastające korony murów zewnętrznych, parapety okienne, mury od strony wnętrza kościoła oraz posadzki, oczyścić posadzki z naniesionego piasku.

Ustala się wykonanie powyższych zaleceń w terminie do dnia 31 lipca 2022 r.

Zgodnie Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podejmowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, **wymaga uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków**, w związku z czym na powyższy zakres prac należy uzyskać pozwolenie konserwatorskie Opolskiego Wojewódzkiego Konservatora Zabytków (OWKZ).

Uzasadnienie:

W dniu 14.05.2021 r. przeprowadzono kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w stosunku do właściciela kościoła poewangelickiego w Grodkowie. Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 38 ust. 1 ustawy

z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 282 ze zm.; u.o.z.o.z.). Zgodnie z zapisami KW OP1N/00025073/7 właścicielem zabytkowej nieruchomości w Grodkowie jest Gmina Grodków.

Czynności kontrolnych dokonała Iwona Stopińska-Hryniuk starszy inspektor z upoważnienia OWKZ. Ze strony właściciela stawiał się pracownik Urzędu Miejskiego w Grodkowie Pan Piotr Zajac.

Z kontroli sporządzono protokół, a następnie po odczytaniu dokonano jego podpisania. Do protokołu nie wniesiono uwag. W czasie kontroli wykonano dokumentację fotograficzną. Kościół ewangelicki zbudowany w latach 1845-46 w stylu neoromańskim. Usytuowany jest w północno-wschodniej części średniowiecznego układu urbanistycznego, tuż przy ścisłym centrum staromiejskim. Jest to kościół orientowany, na planie prostokąta, z półkolistą apsydą prezbiterialną od wschodu i kwadratową wieżą od zachodu wtopioną w korpus, wysuniętą przed lico fasady w formie płytkiego ryzalitu. Portal wejścia głównego od zachodu, w przyziemiu wieży, poprzedzony schodami, wejścia do naw bocznych, po obu stronach wieży. Wnętrze trójnawowe, we wschodnich częściach naw bocznych zakrystie. Ściany murowane z cegły pełnej, licowane czerwoną cegłą ceramiczną w wątku krzyżowym, spoinowane fugą płaską. Dekoracja architektoniczna z cegieł i kształtek ceramicznych (gzymsy, fryzy) oraz mocniej wypalanej cegły (zendrówki) w ornamentach geometrycznych o motywach rombu w nawie głównej i apsydzie oraz krzyży w nawach bocznych. Ściany wewnętrzne otynkowane, tynk zacierany na gładko z pozostałością historycznej dekoracji i artykulacji w formie gzymsów i boniowania w tynku. Sklepienia i stropy niezachowane, pierwotnie znajdowały się tu drewniane stropy legarowe. Więźba dachowa pierwotnie drewniana o niezachowanej konstrukcji. Dach nad nawami rozebrany, nad wieżą szczelny. Przeprowadzona kontrola obiektu nie wykazała większych spękań murów spowodowanych brakiem konstrukcji dachu. Ustalono, że kościół jest nieużytkowany, zabezpieczony przed osobami postronnymi poprzez zawężenie otworu drzwiowego w wejściu głównym i wstawienie tymczasowych drzwi.

Podczas kontroli stwierdzono nieprawidłowości powodujące zniszczenia zabytku i stanowiące zagrożenie utraty jego wartości zabytkowych. Spoiny między cegłami licowymi elewacji są miejscami wypłukane, szczególnie w górnych partiach elewacji oraz w cokole. Cegły miejscami są wykruszone i zmurszałe. Stwierdzono także ubytki cegły w przyziemiu od strony północnej, w elewacji wschodniej i północnej, znaczne zniszczenie cegły w elewacjach wieży. Tynkowany portal główny od strony zachodniej z miejscowymi uszkodzeniami w górnej części oraz zdeformowanymi obróbkami blacharskimi, zwieńczenie portalu porośnięte samosiewami traw. W elewacji wschodniej, nad oknem ścianie szczytowej północnej nawy cegła zniszczona, odspojona, okrągłe okienko z poluzowanymi cegłami, zwieńczenie muru w tym miejscu w stanie awaryjnym. We wnękach okiennych, na parapetach, samosiewy traw, szczególnie pokaźne w elewacji północnej. Zwieńczenie murów na całym obwodzie oraz w ścianach wewnętrznych z cegłami poluzowanymi, odspojonymi, z ubytkami cegieł. Wszystkie korony murów porośnięte trawami. Rynny i rury spustowe wykonane podczas remontu hełmu wieży nie wykazują zniszczeń i nieszczelności, lecz są wyprowadzone zbyt blisko murów kościoła. Wnętrze kościoła z naniesionym materiałem biologicznym w postaci samosiewów traw, posadzki przysypane naniesionym piaskiem. Ściany wewnętrzne niegdyś tynkowane z pozostałościami tynków, z resztkami boniowania i

detalu architektonicznego. Kamienne filary podtrzymujące ceglane arkady naw bocznych z pozostałościami tynkowania.

Art. 5 u.o.z.o.z. stanowi, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega m.in. na zapewnieniu warunków: zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.

Kościół poewangelicki w Grodkowie wymaga podjęcia prac zabezpieczających przed dalszą degradacją substancji zabytkowej, wobec czego należy wykonać określone w niniejszych zaleceniach czynności.

Ad 1. Poluzowane cegły korony murów przyczyniają się do niszczenia ścian zabytku. Luźne cegły wypadają tworząc ubytki w strukturze muru i osłabiają konstrukcję ściany. Pomiedzy poluzowanymi cegłami, w utworzonych zagłębieniach gromadzi się piasek, materiał biologiczny i woda, które powodują rozrastanie się samosiewów i wypadanie kolejnych cegieł. We wschodniej elewacji szczytowej północnej nawy degradacja muru na tyle się pogłębiła, że doprowadziła do zniszczenia okrągłego otworu okiennego. Z tego względu należy ustabilizować poluzowane cegły w koronach murów oraz zabezpieczyć koronę murów na całym obwodzie zaprawą wapienną przez wnikaniem wód opadowych w strukturę muru.

Ad. 2. W elewacji zachodniej kościoła znajduje się tynkowany portal. Osłaniające go obróbki blacharskie są zniszczone i niekompletne, co spowodowało przedostawanie się wód opadowych i materiału biologicznego pod tynk i pomiędzy cegły oraz spowodowało degradację detalu architektonicznego. Dlatego należy naprawić zdeformowane i uzupełnić brakujące obróbki blacharskie w zwieńczeniu portalu.

Ad. 3. Wykonane w latach ubiegłych zadaszenie hełmu wieży posiada system rynien i rur spustowych wyprowadzonych zbyt blisko murów, co powoduje ich zamakanie w okolicach przyziemia. Z tego względu należy wyprowadzić rury spustowe odprowadzające wody opadowe z zadaszenia wieży na co najmniej 2 m od murów kościoła.

Ad. 4. Uszkodzone spoiny i cegły przyczyniają się do wnikania do wnętrza wilgoci oraz piasku, który stanowi dobre podłoże do rozrastania się na koronach murów, parapetach okiennych, murach od strony wnętrza kościoła oraz na posadzkach, samosiewów roślin, które korzeniami rozsadzają strukturę murów oraz inne elementy zabytkowego kościoła. Z tego względu należy usunąć samosiewy porastające korony murów, parapety okienne, mury od strony wnętrza kościoła oraz posadzki i oczyścić posadzki z naniesionego piasku.

Brak realizacji wymienionych działań grozi pogorszeniem stanu zachowania zabytkowego kościoła. Zasadniczym problemem występującym w zabytkowej budowli jest brak zadaszenia, które zostało w latach 90. XX wieku rozebrane. Brak zadaszenia przyczynia się do odspajania się cegieł w koronach murów oraz rozrastania samosiewów zarówno na murach jak i wewnątrz obiektu. Z tego względu konieczne jest właściwe utrzymanie murów kościoła poprzez podmurowanie obluzowanych cegieł, zabezpieczenie korony murów przed wnikaniem wód opadowych i systematyczne usuwanie samosiewów. Interwencji wymaga również zwieńczenie portalu w elewacji zachodniej, które w wyniku działania niekorzystnych warunków atmosferycznych ulega systematycznej degradacji.

Art. 4 pkt 2 i 3 u.o.z.o.z. nakłada na wojewódzkiego konserwatora zabytków obowiązek podejmowania działań mających na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować

uszczerbek dla wartości zabytku oraz udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków. Wykonanie działań wskazanych w niniejszych zaleceniach pokontrolnych przyczyni się do zatrzymania procesu destrukcji, wpływając na ustabilizowanie oraz znaczące polepszenie warunków dla przetrwania zabytku. Wskazany w przedmiotowych zaleceniach pokontrolnych zakres prac ma charakter prewencyjny, zapobiegający dalszemu niszczeniu i degradacji zabytku.

Wartość zabytku zobowiązuje organ ochrony zabytków do podjęcia działań mających na celu zabezpieczenie substancji materialnej obiektu wpisanego do rejestru zabytków. W związku z tym, zgodnie z art. 40 ust. 1 u.o.z.o.z., na podstawie ustaleń wynikających z kontroli, w przypadku gdy zabytek jest w nieodpowiednim stanie zachowania, wojewódzki konserwator zabytków może wydać zalecenia pokontrolne kontrolowanej osobie fizycznej lub kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, w określonym terminie, o ile ich charakter nie uzasadnia wydania decyzji, o której mowa w art. 49. ww. ustawy. Z uwagi na konieczność niezwłocznego zabezpieczenia zabytku organ wskazał najpilniejsze prace, o które należy przeprowadzić celem uratowania obiektu. Rodzaj wskazanych prac jest najprostszym i podstawowym zakres działań na pierwszym etapie niewymagającym wydania decyzji w trybie art. 49 u.o.z.o.z.

Wskazane w zaleceniach pokontrolnych działania wynikają z obowiązku sprawowania przez właściciela należytej opieki nad zabytkiem, który nakładają na właściciela zapisy art. 5 pkt 3 i 4 u.o.z.o.z.. Zgodnie z treścią ww. artykułu opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie oraz korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.

Z uwagi na wartości artystyczne, naukowe i historyczne potwierdzone poprzez wpis do rejestru zabytków woj. opolskiego, Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków wskazuje, że należy podjąć bezzwłocznie wymienione w niniejszych zaleceniach pokontrolnych prace zmierzające do zabezpieczenia uszkodzonej substancji zabytkowej obiektu oraz poprawy jego stanu zachowania mające na celu utrwalenie zabytku.

OPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

Elżbieta [signature]

Pouczenie:

Na podstawie art. 40 ust. 2a. Kontrolowana osoba fizyczna lub kierownik kontrolowanej jednostki organizacyjnej, w terminie 14 dni od dnia otrzymania zaleceń, może zgłosić pisemnie umotywowane zastrzeżenia do zaleceń pokontrolnych oraz dodatkowe wyjaśnienia lub przedstawić dodatkową dokumentację.

Na podstawie art. 40 ust 2b. Wojewódzki konserwator zabytków, w terminie 14 dni od dnia otrzymania zastrzeżeń do zaleceń pokontrolnych:

1) zmienia zalecenia pokontrolne i przekazuje je wraz z uzasadnieniem kontrolowanej osobie fizycznej lub kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej – w przypadku stwierdzenia zasadności całości lub części zastrzeżeń albo

2) odmawia zmiany zaleceń pokontrolnych i swoje stanowisko wraz z uzasadnieniem przekazuje kontrolowanej osobie fizycznej lub kierownikowi kontrolowanej jednostki organizacyjnej – w przypadku nieuwzględnienia zastrzeżeń w całości.

Zgodnie z art. 107e. 1. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067) kto wbrew obowiązkowi nie wykonuje zaleceń pokontrolnych, o których mowa w art. 40 ust. 1, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 50 000 zł. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, który wydał zalecenia pokontrolne.

Zgodnie z art. 40.2. ww. ustawy Wojewódzki konserwator zabytków może odstąpić od wydania zaleceń pokontrolnych i wydać decyzję, o której mowa w art. 43, art. 44 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 46 ust. 1, art. 49 ust. 1 lub art. 50 ust. 1.

Otrzymują (za zwrotnym potwierdzeniem odbioru):

1. Gmina Grodków
ul. Warszawska 29
49-200 Grodków

Aa ISH